

Nacionalna agencija RS za kakovost v visokem šolstvu - NAKVIS

OBVESTILO ZA JAVNOST

Napovedane spremembe Zakona o javnih agencijah

Vlada RS je že 6. julija 2017 sprejela izhodišča za ureditev delovanja javnih agencij. Z njimi je določila enotno statusno ureditev in poslovanje javnih agencij. Glavni cilj sprememb je poenotenje organizacije in dela javnih agencij.

V sporočilu po seji vlade je bilo zapisano, da se izhodišča nanašajo na spremembe pravno-organizacijske ureditve javnih agencij, na financiranje in upravljanje s premoženjem, izvajanje nadzora pa tudi na usmeritve glede ureditve izjem in glede ureditve prehodnega obdobja za načrtovane spremembe zakona o javnih agencijah.

V skladu z izhodišči se bosta Agencija za energijo in Nacionalna agencija RS za kakovost v visokem šolstvu, NAKVIS vključili **pod režim** zakona o javnih agencijah. Upravičenost obstoja javne agencije bo ustanovitelj preveril v treh letih od vpisa v sodni register in če bo presodil, da ni upravičen, bo agencijo ukinil.

In dalje - direktorja javne agencije bodo izbirali na javnem natečaju s postopkom preko uradniškega sveta, izrecno pa bodo uredili še nezdržljivost opravljanja funkcije direktorja in člana sveta. **Člane sveta agencije kot organa upravljanja bo imenovala vlada.** Kjer je zaradi posebnosti nalog in dela to potrebno, se bo vzpostavil tudi strokovni svet kot senat, v katerega člane v skladu s področnim zakonom lahko imenuje državni zbor. **Število zaposlenih bo določila vlada** v kadrovskega načrtu. Vloga resornega ministrstva (ki naj bi bil za NAKVIS MIZŠ) pri izvajanju nadzora nad delom in poslovanjem javne agencije nameravajo okrepiti preko predstavnikov ustanovitelja v svetu javne agencije.

Za ta izhodišča je Nacionalna agencija RS za kakovost v visokem šolstvu (v nadaljnjem besedilu NAKVIS) v času poletnih počitnic izvedela iz medijev. Takoj je bilo poslano pismo predsedniku Vlade RS in v vednost ministrici Makovec-Brenčičevi in ministru Koprivnikarju. Slednjemu je poslano še posebno pismo. V pismih je bila izražena upravičena bojazen, da bo NAKVIS kot javna agencija izgubil samostojnost in neodvisnost svojega delovanja, kot je to zapisano v evropskih smernicah in standardih za zagotavljanje kakovosti visokega šolstva, imenovanih ESG 2015. Odgovoril je le minister Koprivnikar, ki je zatrdil, da ne vidi nobenih razlogov niti podlage za našo bojazen.

Vendar bojazen je še kako upravičena.

Vsi se verjetno spomnite, kako je nastajal NAKVIS. Vlada RS je poskusila oblikovati agencijo za kakovost kot javno agencijo že leta 2004 v ZViS-D. Že leta 2006 - glej ZViS-E v 8. členu pa je to bilo spremenjeno - citiram: "poglavje V.a JAVNA AGENCIJA s členi 51.a,

51.b, 51.c, 51.č in 51.d se črta". To kaže na to, da javna agencija za kakovost dejansko ni nikoli zaživela oziroma sploh ni bila formirana. Napačne odločitve poskusov spreminjanja in drugačnega poimenovanja neodvisnega organa, ki skrbi za zunanje zagotavljanje kakovosti v slovenskem visokem šolstvu, so nas v preteklosti veliko naučile, in sicer, da je potrebno slediti in seveda upoštevati tako evropske standarde in smernice (ESG) ter slediti vrednotam skupnega Evropskega visokošolskega prostora (EHEA), za kar so se (do sedaj) zavzemali vsi slovenski ministri, pristojni za visoko šolstvo, in kar je v 35. in 51.f členu ZViS eksplicitno zapisano.

Zadnji komunikaciji so bili podpisani na **ministrski konferenci**, ki spremlja Bolonjski proces v Erevanu (2015), hkrati s sprejetimi spremenjenimi evropskimi standardi in smernicami za kakovost v visokem šolstvu (ESG 2015). Zaveza Republike Slovenije, ki je članica bolonjskega procesa od leta 1999, je tudi zagotavljati **neodvisni organ** (neodvisen od vlade, resornega ministrstva, visokošolskih zavodov oziroma drugih deležnikov) za zunanje spremljanje, zagotavljanje in izboljševanje kakovosti v slovenskem visokem šolstvu. Eden izmed evropskih standardov 3.3 (ESG 2015), ki ga NAKVIS mora upoštevati, je naslednji: Agencije delujejo neodvisno in avtonomno. Imajo polno odgovornost pri svojih odločitvah oziroma presojah, na katere ne vpliva nihče. In določena je tudi neodvisnost dela agencije od tretjih oseb, kot so visokošolski zavodi, vlade in druge organizacije deležnikov. Ta pogoj neodvisnosti je precej oster. Tudi v ReNPVŠ11-20 je bilo leta 2011 v Državnem zboru zaukazano v 21. ukrepu, da se mora NAKVIS zunanje evalvirati ter kandidirati za vključitev v EQAR in članstvo v ENQA z neprijetnim opozorilom - če se ob zunanji evalvaciji ugotovi, da NAKVIS ne izpolnjuje evropskih standardov in smernic za kakovost v visokem šolstvu oziroma meril za članstvo v ENQA, se takoj sprejmejo vsi potrebni ukrepi (v primeru težav z zakonodajo se takoj spremeni Zakon o visokem šolstvu, v primeru težav z delovanjem se nemudoma spremeni delovanje NAKVIS).

NAKVIS je uspešno opravil mednarodni evalvaciji ob izpolnjevanju pogoja 3.3 ESG in bil leta 2013 vpisan v register EQAR, leta 2015 pa postal polnopravni član ENQA.

Status, ki ga ima agencija od ustanovitve leta 2010 naprej – **NEVLADNI NEPOSREDNI PRORAČUNSKI UPORABNIK**, je povsem zadovoljiv in mednarodno potrjen (EQAR, ENQA evalvaciji). Vsi delavci agencije imajo po zakonu **status javnih delavcev** in o letnem proračunu NAKVIS se skoraj brez težav direktno dogovarjamo z Ministrstvom za finance RS. Menim, da smo tudi varčni, saj delujemo že nekaj let z 1,2-1,3 mio eurov letno, četudi je bilo v ReNPVŠ11-20 (20. ukrep) zapisano, da bo NAKVIS od leta 2016 za svoje delovanje na leto dobival kar 6 mio eur. V skladu s Sklepom o ustanovitvi in ZViS je NAKVIS **pravna oseba javnega prava** in je **neposredni nevladni proračunski uporabnik** v skladu s predpisi s področja javnih financ. **V pravnem prometu nastopa v svojem imenu in za svoj račun** v okviru z zakonom in tem aktom določenih nalog. **Pri svojem delovanju je NAKVIS samostojen in neodvisen**. Zavezujejo ga načela strokovnosti, nepristranskosti, zakonitosti in politične nevtralnosti. **NAKVIS je nosilec javnega pooblastila**.

Iz napisanega je jasno razvidno, da se s predlaganimi spremembami ZJA usodno posega v pravno-organizacijsko obliko NAKVIS, saj **ne spada med javne agencije** (to je

ugotovilo tudi Računsko sodišče in višje sodišče) in **ni odgovoren pristojnemu ministrstvu**. Res je, da deluje na področju visokega šolstva in da zanj veljajo določbe ZViS, pri čemer organizacijsko, upravljavsko, finančno in odločevalsko ni podrejen ministrstvu oziroma kateremukoli drugemu zunanjemu deležniku.

Kot direktor NAKVIS od 2013 naprej skrbim za zakonito delovanje NAKVIS in ne nameravam prevzemati odgovornosti za posledice odvzema samostojnosti in neodvisnosti delovanja NAKVIS, kot je napovedan s spremembami ZJA. Iz izkušenj pa vemo, če bodo spremembe uveljavljene, da vsaka sprememba potegne za seboj ogromno dodatnega dela.

NAKVIS se tudi pripravlja za ponovno mednarodno preverjanje izpolnjevanja evropskih standardov, in sicer ESG 2015, v katerih je samostojnost in neodvisnost agencij za kakovost še bolj poudarjena. Gre za obnovo vpisa v EQAR.

O nameravanih spremembah ZJA moramo obvestiti EQAR in ENQA.

Podrobno mnenje NAKVIS o ZJA je na spletni strani www.nakvis.si desno zgoraj.

Poučen je tudi zapis akademskega foruma na nameravanih spremembah ZJA na https://www.youtube.com/watch?v=aesRHZXk_pg&feature=youtu.be (o NAKVIS), Nova24TV z dne 06.09.2017.

Če sklenem:

Dokazljivo NAKVIS ni javna agencija, je **državni organ sui generis v javnem sektorju** definiran z ZViS in sklepom o ustanovitvi. Tak naj tudi trenutno ostane. NAKVIS redno nadzoruje Računsko sodišče in druge pristojne službe (npr. delovna inšpekcija). Dvakrat so NAKVIS že ocenjevale mednarodne skupine strokovnjakov (EQAR, ENQA). V EHEA je uspešno vpet. Tudi pristop k institucionalni evalvaciji/akreditaciji je vzbudil v Evropi precej zanimanja in univerze so se ponovno začele zavedati svoje avtonomije (četudi omejene).

Še enkrat: v Bergnu (2005) in Erevanu (2015) se je Država Slovenija podpisala pod evropske dokumente (npr. ESG 2015), v ZViSu piše, da se mora NAKVIS ravnati po evropskih standardih in smernicah, Državni zbor je v ReNPVŠ11-20 zahteval, da se mora NAKVIS mednarodno evalvirati za vstop v EQAR in ENQA, NAKVIS že šesto leto deluje skoraj brez težav kot nevladni neposredni uporabnik proračuna, tudi pravniki imajo pomisleke proti spremembam ZJA.

Agencija deluje dobro in je mednarodno priznana, zakaj bi to sedaj porušili? Predlagam le, da se iz predloga sprememb ZJA črtajo člani, povezani z NAKVIS. Tudi mnenje predsednika Računskega sodišča o delovanju agencij se je z leti spremenilo.

NAKVIS, Ljubljana, Slovenija.

Ljubljana, 14. septembra 2017.